

981224-2

Máme-li přece jenom trochu vyklidit (poklidit) terén či pole, na kterém posuzování Hromádky a jeho omylů či přehmatů má být prováděno, je třeba postavit otázku zásadně: v čem vlastně bylo založeno Hromádkovo jednání a také jeho - vyslovovaného i nevyslovovaného - myšlení? Hromádka byl dost levě orientován, a to ne pouze na nějakém neracionálním základě, ale vědomě, programově, promyšleně. On předkládal po celý život určité koncepce, založené na výrazné theologické orientaci na Ježíšovo evangelium, ale také na určité protestantské tradice tzv. náboženského socialismu (pod jeho vlivem vydal např. Jan Laichter Kuttera, Ragaze, ve vydavatelství YMCA vyšel Reichenbach, připomínali se Blumhardtové - snad i něco vyšlo - atd.) To dělal Hromádka daleko dříve, než bylo možno v tom vidět nějaký oportunistus. Proto vykládat jeho spolupráci s komunistickým režimem jako pouhou kolaboraci je evidentním omylem. Jenže tou vsutku základní otázkou je, zda se Hromádka globálně mylil v hodnocení světové situace, pokud jde o perspektivy socialismu. Nepochybně lze považovat za negativní jeho příliš jednoznančnou identifikaci těchto perspektiv se sovětským (komunistickým, bolševickým) typem socialismu. Ale tímto důrazem na mylné vidění tehdejší ruské současnosti se vlastní problém neřeší, nýbrž jen odsouvá. Již dnes vidíme, že je řada Rusů, neotřesených odhaleními o stalinismu a gulazích atd., odhodlána držet dokonce pomátku na Stalina v maximálně pozitivním světle. Je velmi pravděpodobné, že pro Rusy bude i v budoucnosti nejen Lenin, ale dokonce i Stalin něčím podobným, jako je pro Francouze Napoleon, a ruská revoluce něčím jako pro Francouze revoluce francouzská. Ale i kdyby tomu tak nebylo a i kdybychom nemuseli počítat s tím, že budoucnost bude vše hodnotit jinak (srovnejme třeba jen vysoké hodnocení přemyslovského ovládnutí českých zemí ze strany některých našich historiků, a to včetně takových věcí jako mnohonásobná vražedná zrada při likvidaci Slavníkovců apod., jako doklad státnické politiky), zůstává otázkou, zda nadále neplatí, že kapitalismus spojený s hospodářským liberalismem je nadále natrvalo neudržitelný a že nějaká forma sociálního státu je pro budoucnost jedinou perspektivou. Tato otázka nebyla vážným způsobem řešena a pochybnosti byly zařikávány či spíše zakřikovány pouhými hesly o nemožnost třetí cesty apod.

(Písek, 981224-2.)